

by the TTK up to late 1979 indicate the Society's wide-ranging interest in the history of the Turks and Turkey (and to a lesser extent, in world history as well). It has published critical editions of historical documents and other archival materials, as well as studies in archaeology and history, with emphasis on the Ottoman and Turkish periods and especially on Atatürk's role, although also considering the history of art and folklore in Turkey. A few of these books were intended for a general readership. In addition to its bibliographies of historical research, the TTK publishes a scholarly quarterly, *Belleten* (1937-) and a twice-yearly collection of documents, *Belgeler: Türk Tarih Belgeleri* (1964-).

The Türk Dil Kurumu (TDK) or the "Society for the Turkish Language" was preceded by the Dil Heyeti or "Language Committee", established in 1929 to coordinate and advance—on a more institutionalised level—the language reform which had commenced one year earlier upon adoption of the Latin alphabet. In 1932, with the government's blessing, the Committee expanded and became the Türk Dil Tetkik Cemiyeti or "Society for Research into the Turkish Language" whose name was changed in 1934 to Türk Dili Araştırma Kurumu (meaning the same, but very obviously displaying the switch from Arabic to Turkish roots). In 1936, its name was finally abbreviated to Türk Dil Kurumu.

The scope and objectives of the TDK were revised several times. Their clearest expression may perhaps be found in the Society's 1943 statutes: 1. To purify the language of foreign accretions and to Turkify it (*türkçeleştirmek*). 2. To collect Turkish words used in Turkey and elsewhere and publish them in dictionaries of the Turkish of Turkey and of Turkish dialects. 3. To prepare and publish relevant linguistic works along with the above dictionaries. 4. To examine ways and means of coining new words and to prepare a basic grammar of Turkish and a comparative grammar of Turkish dialects. 5. To draw up lists of technical terms for schools and universities and to prepare a dictionary of such Turkish terms. 6. To collect and publish popular proverbs. 7. To investigate the Turkish language from its earliest times and to compare it with other languages, in order to prepare etymological dictionaries. 8. To study documents relating to the Turkish language and the development of other languages, with special reference to their vocabularies and the coining of new words. 9. To study modern linguistic works and to translate them into Turkish.

The TDK, likewise organised similarly to other learned societies, has its own building in Ankara which houses its large library (about 25,000 volumes, 150 different periodicals, 600 manuscripts, 33 microfilms and over 100 volumes of photocopies of 48 books, in 1980) and serves as headquarters for its multifaceted activities in linguistic research. The best-known of these activities has most likely been the coining of new words and terms to replace those of Arabic or Persian origin. While many of these neologisms are indeed words of Turkish and Turkic origin, some are wholly original coinages. These new terms were subsequently filtered into the school system and the press. Since the end of World War II, however, this process has become more moderate. Starting with 1932, the TDK has convened scholarly congresses once every two or three years, which are attended by both local and foreign linguists and educators. The results have been published as *Türk Dili Kurultayı* (later known as *Türk Dil*

Kurultayı). Other publications consist of 467 books and brochures (by July 1980) dealing with the following: studies and lectures on language "purification", new spellings, Turkish and general linguistics, Turkish dialects and proverbs, lists of new terms for various areas, dictionaries of Turkish (including a historical "Thesaurus") and certain other Turkic languages (Kirghiz, Uyghur, Yakut and Çuvash), several biographies (of Atatürk and others), literary works and sources for the Turkish language, bibliographies and the following periodicals: *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* (annual, 1953-), *Türk Dili: Türk Dili Tetkik Cemiyeti Bülteni*, renamed *Türk Dili Belleten* (monthly, 1933-50), superseded by *Türk Dili: Aylık Dergi* (monthly, 1951-).

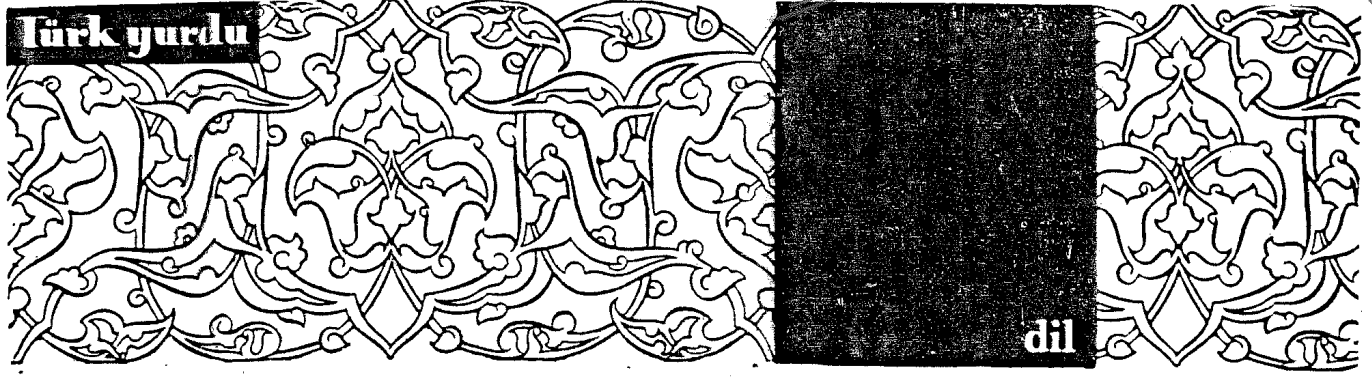
By a law passed on 11 August 1983 (published in the *Resmî Gazete*, no. 18138, dated 17 August 1983), the Türk Tarih Kurumu and Türk Dil Kurumu, along with the recently founded Atatürk Kültür Merkezi (the Atatürk Culture Centre), have been united in a new, state-sponsored Academy, entitled Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu (the Atatürk Culture, Language and History Higher Organisation), located in Ankara.

Bibliography: For the TTK see, in addition to its own publications: E. Z. Karal, *Atatürk'ün tarih tezi*, in Afet Inan and E. Z. Karal, eds., *Atatürk hakkında konferanslar*, Ankara 1946, 55-6; Inan, *Türk tarih kurumu'nun kuruluşuna dair*, in *Belleten* xii/42 (1947), 173-9; B. Lewis, *History writing and national revival in Turkey*, in *MEA*, iv/6-7 (June-July 1953), esp. 224 ff.; Karal, *Historiography in Turkey today*, in *ibid.*, x/10 (Oct. 1959), esp. 320 ff.; B. Lewis, *The emergence of modern Turkey*, London 1961, 353-5; Halil İnalcık, *Türk tarihi ve Atatürk'te tarih şuuru*, in *Türk Kültürü* [Ankara], vii (May 1963), 6-11; *Türk tarih kurumu*, Ankara 1970; *Türk tarih kurumu'nun 40. kuruluş yıldönümü*, in *Belleten*, xxxv/138 (1971), 353-8; Âfetinan, *Türk tarih kurumu 40 yaşında*, in *Belleten*, xxxv/140 (1971), 519-29; U. İğdemir, *Cumhuriyetin 50. yılında Türk tarih kurumu*, Ankara 1973; Zeynep Korkmaz, *Cumhuriyet döneminde Türk dili*, Ankara, 1974 61-3; İğdemir, *Yılların içinden; makedeler, anılar, incelemeler*, Ankara 1976; *Türk tarih kurumu yayınları, 1979*, Ankara 1980; Karal, *Atatürk ve devrim (konferanslar ve makaleler (1935-1978))*, Ankara 1980, 95-102; Suna Kili, *Türk devrim tarihi*, İstanbul 1980, 172-3.

For the TDK, see, in addition to its own publications: Türk Dil Kurumu, *Anı tüzüğü, çalışma programı ve iç tüzüğü*, Ankara 1943; Ruşen Eşref Unaydin, *Türk dili tetkik cemiyeti'nin kuruluşundan ilk kurultaya kadar hatıralar*, Ankara 1943; Uriel Heyd, *Language reform in modern Turkey*, Jerusalem 1954, 25 ff.; B. Lewis, *The emergence of modern Turkey*, London 1961, 427-30; *Dil devriminin 30 yılı*, Ankara 1962, 79-102; [Tahsin Banguoğlu et alii], *Dilde özlesmenin sınırı ne olmalıdır?* Ankara 1962; Ahmet Temir, *Türk dil kurumunda aksiyon ve bilim işi*, in *Türk Kültürü*, viii (June 1963), 11-14; idem, *Türk dil kurumu tüzüğü üzerine düşünceler*, in *ibid.*, ix (July, 1963), 4-11. C. E. Bosworth, *Language reform and nationalism in modern Turkey*, in *MIV* lv/2 (April 1965), esp. 120-4; Emin Özdemir, *Dil devrimimiz*, Ankara 1969, 43 ff.; *Türk dil kurumunun 40 yılı*, Ankara 1972; *Türk dil kurumu kol çalışmaları (1932-1972)*, Ankara 1972; Vecihe Hatiboğlu, *Cumhuriyetin elinci yılında*

Türk yurdu

dil

T. D. K. NUN TEKZİPLERİNE TOPTAN CEVABIMIZ

PROF. FINDIKOĞLU Z. FAHRİ

Türk Dil Kurumu

08 EKİM

Altı ayhık bir dış seyahat ve arkası sıra bir hastalık iki derginin -"İş ve Düğünce" ile "Türk Yurdu" nun- benden bir zamandır istedikleri cevabı yazmağa mani olmuştu. Şimdi imkân hasıl olduğundan cevabımı "İş ve Düğünce" yerine ilk yazıların çıktığı (Türk Yurdu) nda okuyucularına takdim ediyorum.

Mesele malûm. Bir hayli zaman evvel "Vatan" yazıcılarından Bay O. Akbal, gazetesinde "Özgür Türkçe" başlıklı bir fıkra neşretti. (Bk. 24/4/1959). Başlığı gibi içi de acıba nesnelere dolu olan fıkra, benim için -yani dil sosyolojisi ile meşgul biri için- pek alâka çekici ve değerli idi. İki başlı çocuğun biyoloji mensubunu alâkadar etmesi gibi bu fıkra da bir sosyoloji mensubunu aşırı derecede alâkalandırmalı idi. Hemen vak'ayı müşahede ve tahlil etmeği düşündüm ve ilmi malzeme olarak değerlendirdim (Bk. Türk Yurdu s. 7. Sf. 45)

Yine o sıralarda "Vatan"da T. D. K. imzalı bir Beyanname çıktı. "Özgür...." fıkrasının âdeta felsefesi ni yapıyordu ve bu yüzden benim için değeri pek üstün idi. Derhâl onu da "Özgür...."ün tamamlayıcısı olarak ayrı bir tahlile tâbi tuttum (Bk. Türk Yurdu : s. 8. Sf. 33).

İşte yurda âvdetimde masamın üzerinde hazır bulduğum tekzipler bu iki tahlile aittir. Şimdi de bu tekzipleri tahlil suretiyle cevap vereceğim ve Vak'ayı takibeden okuyucularla karşılaşacağım.

A — BİRİNCİ TEKZİP HAKKINDA

T. D. K. nun birinci tekzipline bizim birinci tahlilimizden sonra göz gezdiren her okuyucu :

Geçen yılın ortalarında bir müddet için memleket dışına giden Prof. Fındıkoğlu talebimiz üzerine, Türkiye'de bulunmadığı zaman esnasında neşredilmek üzere bize iki yazı göndermişti. Bu yazıları 7. ve 8. sayılarımızda neşretmiştik. (Bk. Bir fıkranın tahlili, s. 7. ve bir beyannamenin tahlili, s. 8.)

Muharririn memlekette bulunmadığı bir zamanda T. D. K. bize savcılık eliyle iki tekzip gönderdi. (Bk. Sayı : 8 - 9).

Bu tekziplerin cevapsız kaldığını gören bazı okuyucularımızın arzularını nihayet bugün karşılayabiliyor ve seyahatten dönen arkadaşlarımızın cevabını neşrediyoruz.

— Ne münasebet!

Diye şaşkınlık gösterecek. Zira tahlilimizdeki yazı başka, tekzip edilen şey yine başka. Üstelik T. D. K. gibi bir kültür teşekkülünün veya kültürel olması gereken bir organizasyon doğrudan doğruya yazı göndermesi کافی iken her nasılsa "savcılık yolu" seçilmiş. Galiba bu resmi makam da işin mahiyetini anlamadan tekzipli "Türk Yurdu"na göndermiş. Hakikatte "sayın "savcı" işi bu şekilde savmıyarak tekzipte alâkalı yazıyı bilseydi tekzip yazısını derhâl tekzip sahibine iade ederdi. Zira yazı "Vatan" gazetesine mensup bir yazıcıya aittir. Tekzip göndermek hakkı kanunca işbu gazete-ciye aittir. Üçüncü bir şahıs veya hükmi şahsiyet bu hakka sahip olmamalı idi (1).

Her ne ise bu ciheti bir tarafa bırakarak T. D. K. nun tekzipli ele alalım. Sözü fazla uzatmamak için cevabımızı madde madde vereceğiz :

1 — "Vatan" yazıcılarından Bay O. Akbal'ın "Özgür Türkçe" başlıklı fıkrasını Türkçemizin içinde çırpındığı hastalığın teşhisi için çok elverişli bir şey, bir vak'a gibi telâkki et-

tik. Tekzip buna hiç temas etmiyor ve damdan düşer gibi K. nun "lekelenen şerefi"nden dem vuruyor. Öyle ki yalnız bu tekzipli gören bir okuyucu şaşır kalacaktır. Hakikatte biz (Özgür...) içindeki hastalık belirtilerini mikrobik kaynağına bağlamıştık. Eğer bu bağlayış doğru ise T. D. K. Türk kültürünün müdafaası için kurulacak bir Yüce Divanda mahkûm olmalı. Mamafih bu mahkûmiyetin de bir şeref lekelenmesi ile ilişkili olamazdı. Bizim tahlilimizde T. D. K. nun şerefini lekeliyecek ve sübjektif mahiyet taşıyan hiç bir kelime ve satır yoktur. Asıl mesele K. nun "Özgür...." başlıklı fıkranın altına imza atıp atmaması noktasında toplanıyor. T. D. K., O. A'yı müdafaa mı ediyor? Tekzibte bu hususa dair hiç bir sarahat yoktur.

2 — "Özgür..." sahibi yazısında bir vesile ile Terzilik Enstitüsü Türkçesinden bahsetmiştir. Biz de tahlilimizde şöyle demiştik : -"Terzilik Enstitüsü, hezeyan dolu mazarini Türk Milletine unutturması icabeden T. D. K. için bir nümune olmalıdır." Tekzip bu teklifi zikrediyorsa da hakkında bir hüküm vermiyor ve şu suali cevapsız bırakıyor:- Terzilik

بونك سببى بك آچيقدر ، تورك ملتى جمهوريت اعلاننه قدر، نه تورلو اداره اولنديسه اولنسون بر مى اداره يه مالك اوله مامشدى . ملتىز بوديله كنه آنجق جمهوريتله ايريشه بيلدى .

طبقى ، صيقى ، ظالمانه براداره آلتنده بويويوب تحصيلدن ، ثروتى اداره دن محروم براقيلان وصيل كيمسه لرده كورلديكى كجى ، تورك ملتى ده ، پدر شاهى خاقانلقردن ، مالنه ، جاننه ، عرضنه تصاحب ايدن سلطانلقردن ، حتى ، سوزده مشروصى براداره اولان اتحاديوندن قورتلدينى كون قازاندينى تام حریت وسربستى ايچنده كوزلرينى اوغوشديره رق موقعنى تعينه اوغراشدى . مالدن ، ملكدن محروم ايدلديكى كوردى ، حتى ديلنك ده چتره فيل اولديغنى آكلادى .

بركت و بروسون ديلك نه اولديغنى ، نصل دوزله جكنى آكلايان بر قاج رهبر امداد يوزه يتشدى معنلرينى آكلامادن قوللانديغىز عربى وفارسينك لزومسز كهلرينى آتميه ، يابانجى تركيلىرى قيروب بوزمايه تشويق ايتدى . بو شوق ايله يازيلان اثرلر ديليزى ، منصف اوروپايلرك ده اعتراف ايلدكلرى اوزره اوروپا دىلى درجه سنه چقارمه يه باشلادى .

فقط بزم ديليز ، طبقى وقتيله توركجه كى فلاسيف اثرلردن محروم ايكن بوكونكى درجه لرينه چيقان ، آلمانجه ، ايتاليانجه ، انگليزجه كى اسكى فلاسيفلردن محرومدر . ايسته بوندن دولايى مى هيچاندرله تيرتيرين واونلرى بزه ترجمه ايدجه جك اولان شاعرلر ، اديبلر يتشمه سنى بكيه جكز .

اونلر دوغونجه يه قدر ، اونلره كنيش برميدان حاضرلامه من اقتضا ايدر . يعنى بر طرفدن اسكى يكي اوروبانك فلاسيف اثرلرينى عينا ، بعضاده آدانتاسيون طرزنده توركجه يه كچيرمك ، شاه اثرلرى خلقمزه طائتمق كرك . ديكر طرفدن ده ديليزك اسكى يكي بوتون لهجه لر ينك لغتلرينى ، خلق ادبياتى ، (فولق-لور) نى ، ماصاللرينى ، بيلمجه لر ينى طويلامق ، ديليزك اشتقاق اصوللرينى كشف ايتمك ، شاعر و اديبلر مزده دوغان الهاملرى ترجمه ايدجه جك كهلر بولمايى قولايلاشديرمق ايستر .

ايسته تورك دىلى هيئته اعضا اوله جق ذوات اولاعلم لسان بيلمك وصوكره ، اوروپا

Balhasanoğlu
Necib Asım

- 19111 TÜRK DİL KURUMU

D. 238
دیل هیئتی

آتنده بر آقادميا بناسى وار ايش ، بو مختشم بنا ايچنه كيره جك كيمسه لر يتشمديكى ايچون ، بر قابوجى به توديع ايدلش ، هر كون بو آدم كير ، سيلر ، سو بورور ايش .

بزه ده وقتيله بر انجمن دانش آچيلمش ، غالباً متروك معارف نظارتى بناسى ده اونك ايچون ياپيلمش ، فقط غالباً اعضا بوقلغندن قابانمش .

هر ايشيمزى صاغلام اساسلره باغلامق ايسته ين جمهوريتىز ديليز ايچون ده عينا حركت عزمنده در . بونك ايچون معارف وكالتمز بر ديل هيئتي تشكيكه همت بويورمق اوزره درلر .

وكالت جليله نك تشكيل ايدجه جكي هيئته « آقاده مى » ويا خود « انجمن دانش » كى دبده لى ، بر آد ويرميو ب « ديل هيئتي » ديمه سى ، يعنى متواضع كورونمه سى نك محقدر . واقعا بن ادبيات ايله ده اوغراشان بر محب ويا مراقلى بر آدام .

كنجلكمده و براز صوكره لرده اديب كچين ، كنديلرينه اديب دينلن ويا ديديرتيلن كيمسه لر وار ايدى ، شمدي بو عنوانى آلان ويا ويرنلر يوق كجى .

شو صوك زمانلرده ادبيات افقنده آره صره برييلديز كورينيور ، فقط بوييلديز طبقى « نجم كيسودار » كى دغدغه ، ولوله ايچنده دوغويور ، برايكى اثر كوسترد كدن صوكره افول ايدبيور ، وطن ايدر م كه تورك ملتنده فضولى ، باقى ، شيخ غالب كجى بر قاج شاعر من پارلاقلر ينى حافظه ايتمكه برابر هنوز بر اولكر ويا دمير قازيق دوغه مادي .

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevinç Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C. Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına <i>Türk Dili</i>	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rifika Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfişkar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dili Dergisinde Yayımlanan Kutlama Mesajları

YRD. DOÇ. DR. HAYAL ZÜLFİKAR

Yayın hayatını 1951 yılından bu yana kesintisiz sürdüren Türk Dil Kurumunun aylık *Türk Dili* dergisi, Türk edebiyatının, Türk dil biliminin çeşitli konularını içine alan birbirinden değerli yazılar içerir. Dergide yayımlanan şiirler ise bir seçkiler demeti olup Türk şiirinin belli bir dönem içindeki tarihini yansıtır. Hikâyeler için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Dergideki, eleştiriler ve bu eleştirilere verilen cevaplar eleştiri anlayışımızın ve tutumumuzun belgeleridir. 1951'den 2010 yılına kadar derginin sayfaları arasında yer alan yazarlar, şairler, yönetici konumundaki kişiler, üyeler sanki yaş sırasına girmiş, yaşadıkları dönemin birer temsilcileri olmuşlardır. *Türk Dili* dergisi bu özelliği ile de ilgi çekici bir süreli yayındır.

Okuyucuların dil ve kültür düzeylerinin yükselmesine, edebî gereksinimlerini gidermesine, dildeki gelişmeleri izlemesine yardımcı olan *Türk Dili* dergisinin bir başka işlevi, Türkçeye katılan yüzlerce yeni kelimenin bu dergi aracılığıyla topluma kazandırılmasıdır.

Türk Dil Kurumu Atatürk'ün bir hatırası olarak daima üst düzey devlet adamlarınca koruma altındadır. Bu tutumun karutunu devlet adamlarının önemli günlerde gönderdikleri kutlama mesajlarında görmekteyiz. Bu önemli günler Dil Bayramları, kutlama veya anma günleri olarak özetlenebilir. Geleceğe bağlı olarak bu mesajlar *Türk Dili* dergisinde yayımlanır. Bu durum *Türk Dili* dergisinin bir başka özelliğidir. Telgraflar veya beyanat olarak gönderilen kutlama mesajları, Türk Dil Kurumunun başlangıçtan günümüze kadar yaptığı çeşitli etkinliklere cumhurbaşkanlarının, başbakanların ve öteki üst düzey yöneticilerin gösterdiği içten gelen ilginin bir göstergesidir. Bunların ayrıca birer tarihî değeri de vardır.

Dili ve üslubu bakımından dikkate değer olan bu kutlama metinlerindeki yazım ve anlatım yıllar içinde dildeki gelişmeleri yansıtan birer belgedir. Kutlama mesajlarının bir başka özelliği Türk bilim hayatına bir geleneğin kazandırılmasıdır. Hemen belirtmek gerekir ki böyle bir gelenek Atatürk ile başlamış ve onun izini takip eden devlet adamlarınca ve Türk aydınları aracı-

997-1010

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisinde Türkçenin Kaynak Eserleri Hakkında Yayımlanmış Yazılar Üzerine

YRD. DOÇ. DR. GALİP GÜNER

Türk Dili dergisi, Türk Dil Kurumunun aylık yayın organıdır. 1951 Ekim'inde ilk sayısı ile okuyucularına merhaba diyen ve elli dokuz yıldır düzenli olarak çıkan dergi, bu yönüyle Türkiye'nin en soluklu ve önemli yayın organlarından biridir. Dergide, Türk Dil Kurumunun kuruluş ilkelerine uygun olarak Türkçenin ve Türk dünyasının dil, edebiyat, kültür ve sanat meselelerini gündeme taşıyan, irdeleyen ve tanıtan güncel ve ilmi yazılar yayımlanmaktadır.

Türkçenin kaynak eserleri hakkında *Türk Dili* dergisinde yayımlanmış olan makalelerle ilgili genel bilgilere ve değerlendirmelere bu çalışmada yer verilecek, yazılar hakkında ayrıntıya giren incelemeler yapılmayacaktır. Ayrıca makaleler, Türkçenin tarihî seyri çerçevesinde tanıtılacaktır. Bu yapılırken ilgili döneme ait yazılar yeri geldikçe esere veya konularına göre gruplandırılacaktır. Ağırlıklı olarak makale sayılarına ve yazarlarına atıf yapılmaya çalışılacaktır. Ancak zaman zaman çalışma ağırlıklı atıflar da olacaktır.

Türk Dili dergisinde Göktürk harfli yazıtlarla ve Uygur Dönemi metinleriyle ilgili on beş çalışmanın yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu çalışmalar: Talat Tekin'in "Köktürk Yazıtlarındaki Deyimler Üzerine I-II" (Tekin 1957-I, II) ve "İslâm Öncesi Türk Şiiri" (Tekin 1986-I) adlı makaleleri ki Eski Türkçenin edebî yönünü ve işlenmiş yapısını ortaya koymaları bakımından son derece önemlidir. Ahmet Bican Ercilasun'un "Orhun Âbidelerinin Araştırılması ve Muh-tevası" (Ercilasun 1985) ve Cengiz Alyılmaz'ın "Orhun Yazıtlarının Çözülmesinden Sonra Türkolojinin Gelişimi" (Alyılmaz 2001) başlıklı yazılar, Ayda Ertüm Konukoğlu'nun (Konukoğlu 1994) okunuşunun yüzüncü yılı dolayısıyla Göktürk abideleri hakkında yapılan toplantıyı ele aldıkları tanıtması, Erhan Aydın'ın yazıtlardaki eş ve yakın anlamlı sözcükleri tespit edip değerlendirdiği "Orhun Yazıtlarında Hendiadyoinler" (Aydın 1997), 2002 yılında yazıtlar bölgesinde yaptığı araştırmaların sonuçlarını ortaya koyduğu "Orhon Bölgesindeki Kazı Çalışmaları Hakkında Düşünceler" (Aydın 2003) ve Sartkoja Karcavbay'ın *Orhon Muraları* (Aydın 2005) adlı kitabına yazdığı değer-

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzcü	
Sayısına <i>Türk Dili</i>	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

1025-1044

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XCVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

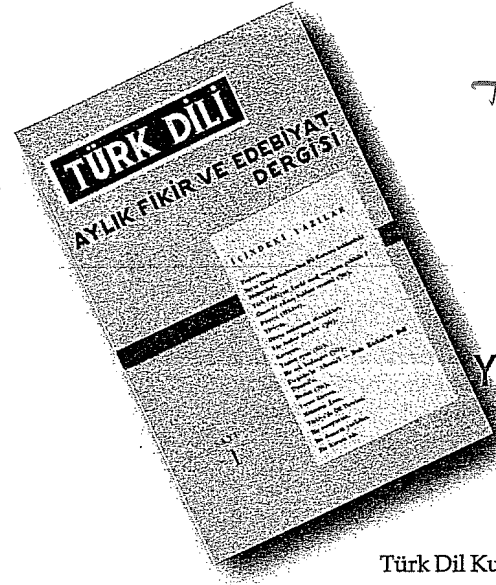
Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayın Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Erçilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili

ŞÜKRÜ HALÛK AKALIN

Türk Dil Kurumunun dergi yayıncılığı, Birinci Türk Dili Kurultayı'na yirmi üç delegenin imzasıyla sunulan Çalışma Programı'nın kabulüyle başlar... Kurultay'ın 5 Ekim 1932 günü yapılan son oturumunda okunan Çalışma Programı'nın altıncı maddesi *Cemiyet gerek kendisinin gerek dışarda Türk dili işleriyle uğraşanların tetkiklerini bir mecmua ile neşretmelidir* şeklindedir.

Çalışma Programı'nın okunmasının ardından görüşmeler başladığında ilk sözü alan Dr. Memduh Necdet Bey, derginin adının *Kurultay* olmasını teklif eder. Çalışma Programı'nın diğer maddeleri üzerinde görüşmelerin tamamlanmasından sonra bütün teklifleri değerlendirmek üzere söz alan Başkan Samih Rifat, dergi için teklif edilen *Kurultay* adının hem uyumlu hem tam Türkçe hem de anlamca çok uygun olduğunu belirtir. Ancak yeni seçilen Umumi Merkez Heyetinin bu konuyu bir kere daha düşünmesi için izin verilmesini ister.

Kurultay günlerinde ağır hasta olan, konuşmalarını oturarak yapmak zorunda kalan Samih Rifat Bey ne yazık ki Umumi Merkez Heyeti toplantısına katılmadan 3 Aralık 1932 günü Hakk'ın rahmetine kavuşur.

296

ss. 296-323

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzdüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Erçilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çıfçı, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

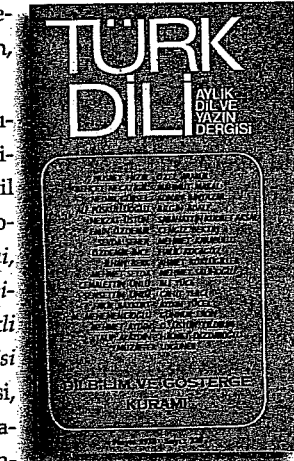
Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme

YRD. DOÇ. DR. SEMA ASLAN DEMİR

Dil ve edebiyat alanında yayın etkinliğini 1951 yılından bu yana sürdüren ve bu yönüyle Türk dergicilik hayatındaki yeri yadsınamaz olan *Türk Dili* dergisinin çeşitli sayılarında ve 1971'de yayımlanan *Edebiyat ve Eleştiri*, 1978'de yayımlanan *Dilbilim ve Göstergebilim*, *Çeviri*, 1983'te yayımlanan *Dil Öğretimi* gibi bazı özel sayı ve özel bölümlerinde dil bilime ve dil biliminin alt dallarına odaklanan makaleler yer almıştır. Ayrıca, derginin yayın eleştirisi ve yayın değerlendirme bölümlerinde de dil bilimi çalışmalarını tanıtan, eleştiren, değerlendiren yazılar vardır.

Türk Dili dergisinde yer alan dil bilimi yazılarının bir bölümü, bir bilim dalı olarak dil biliminin önemi, gelişimi, dil araştırmalarında dil bilimden faydalanmanın gerekliliği vb. genel konulara odaklanırken, bir bölümü de *ses bilimi*, *anlam bilimi*, *çeviri bilimi*, *gösterge bilimi*, *terim bilimi*, *metin dil bilimi*, *deyiş bilimi*, *bilgisayar destekli dil bilimi*, *sözcük bilimi*, *dil öğretimi-dil bilimi ilişkisi* vb. özel alanlara yoğunlaşmıştır. *Türk Dili* dergisi, dilbilimin farklı kollarını konu alan önemli makalelerin çeşitli dillerden Türkçeye çevrilmesinden oluşan bir yazı koleksiyonuna da sahiptir. Dergi, dil bilimi yazılarının yoğunluğu açısından, 1969-83 yılları arasında, günümüze göre daha ileridedir. Bir bilim dalı olarak dil bilimi tanıtan yazıların ve çevirilerin ağırlıkta olduğu 1969-83 yılları arası dönemde Berke Vardar, Doğan Aksan, Tahsin Yücel, Mehmet Demirezen, Ahmet Kocaman, Emin Özdemir, Sabahat Sansa Tura, Müşerref Dede gibi isimlerin yayın etkinliği içinde yer aldıkları görülür. 1983 sonrası, dergide yer alan dil bilimi yazıları kısmen seyrekleşir. Bunda, dil biliminin kendi yayın organlarını oluşturmaya başlaması etkili olmalıdır.

Aşağıda, *Türk Dili*'nde yayımlanan dil bilimin yazılarının bir bölümü,

407-416

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XCVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları

PROF. DR. NURETTİN DEMİR

26 TEM 2010

Dergiciliğe bir parça bulaşmış biri olarak, bir süreli yayını nitelik açısından belli bir seviyenin üzerinde tutarak, aksatmadan çıkarmanın zorluğunu yakından bilmekteyim. Dergicilikle ilgili tecrübem yedi yüzüncü sayısına ulaşmanın haklı gururunu yaşayan bir dergideki deneyim yanında, gerçi oldukça mütevazı sayılır. Ama bu mütevazı tecrübe, göz ardı edilemeyecek bir rekabetin yaşandığı, yığınla süreli yayının ortaya çıkıp çeşitli nedenlerle kapandığı bir alanda, bir süreli yayının, yedi yüz kere basılması tek başına olağanüstü bir başarı olduğunu anlamaya yeter. Elbette bu yedi yüz sayıda iniş çıkışlar olacaktır; bu, işin doğasında vardır. Yazıların niteliği, derginin biçimi, yönetici ve yazar kadrosu zaman içinde değişecektir. Dergi, hele hele Türkiye'de dil, edebiyat ve kültür tartışmalarının merkezindeki Türk Dil Kurumunun bir yayını olunca, bu tür değişimler beklenen şeylerdir.

453 - 472

Ne olursa olsun yedi yüz sayı, birçok edebiyatçı, bilim adamı, dil ve edebiyat heveslilerinin eserlerini okuyucuyla buluşturmuştur. Nitekim dil, edebiyat ve kültür meraklılarının yakından tanıdığı, okuyucu, yazar olarak basılmasına destek verdiği *Türk Dili, Dil ve Edebiyat Dergisi*'nde, Türk Dil Kurumunun süreli yayınlar veri tabanında yaptığım taramaya göre 1 Mart 2010 tarihi itibarıyla toplam 19172 yazı yayımlanmıştır. Bu çalışmada, yazılardan söz dizimiyle ilgili olanlar konu edilecektir. Yazılara, *Türk Dili* dergisindeki makale adlarında, konu açısından anahtar kelime sayılabilecek *söz dizimi, sentaks, cümle, tümce, özne, nesne, tümleş, devrik cümle* vb. terimlerin taranmasıyla ulaşılmıştır. Ancak bu anahtar kelimeler geçsin geçmesin, dergideki söz dizimiyle ilgili yazıların tamamını bu kısa çalışmada değerlendirmek mümkün değildir. Bu nedenle çalışmada, *Türk Dili*'ndeki yazıların bir eleştirel okunması değil; eğilimler, tartışmalar, yöntem sorunları gibi hususlar üzerinde yoğunlaşılacaktır.

Ayrıntılara geçmeden önce, söz dizimi konusunun *Türk Dili*'nde ne kadar yer bulduğu hakkında bir fikir oluşması için birkaç rakam vermek istiyorum. Dergi arşivinde söz dizimi terimi, biri çeviri olmak üzere, toplam üç yazının

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C. Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağâh Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfikar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Terim Konulu Yazılarıyla Türk Dili Dergisi

PROF. DR. HAMZA ZÜLFİKAR

Türk Dil Kurumunun kurulduğu 1932 yılından bugüne aradan 78 yıl geçti. Atatürk'ün uğurlu elleriyle temeli atılmış olan bu kuruluş, Türk kültür hayatını incelemek, ona yön vermek; dili yabancı unsurlardan arındırmak konusunda büyük bir çaba gösterdi. Bilim ve sanat terimlerinin Türkçeleştirilmesi Türk Dil Kurumunun ilgilendiği başlıca konulardan biriydi. Çalışma alanlarını ve şeklini aşağıda vereceğimiz şemada görüldüğü gibi Atatürk kendisi çizmiştir. Söz konusu şemada Lûgat - İstilah (Sözlük - Terim) Kolunun kurulduğunu görüyoruz, başkanlığına da Kastamonu sayısları (mebusu) Celâl Sahir Erozan getirilmiş (*Türk Dili Belleten*, 23-26 İlkteşrin 1937).

İlk yıllardan itibaren çalışmalarına öncelik tanınan Terim Kolu, Türkçe terimlerin gündeme getirilmesiyle büyük hamle yapmıştır. Bu önemli olayı Ruşen Eşref, "T.D.T.C. Nasıl Kuruldu" başlıklı yazısında şöyle anlatıyor:

"11 Temmuz 1932'de Reisicumhur Gazi Mustafa Kemal Hazretlerinin davet iltifatlarını aldım. Akşam üzeri Çankaya'ya gittim. ...

Yanılmıyorsam o akşam orada bulunanlar şunlardı:

Afet Hanım, Yusuf Akçora, Samih Rıfat, Riyaset-i Cumhuriyet Kâtibi Umumi Hikmet, Yusuf Ziya, Sadri Maksudi, Maarif Vekâleti Talim ve Terbiye Dairesi Reisi İhsan, Hamit Zübeyr, Hüseyin Namık beyler, bir de Macarlı Profesör Zayti Ferenc.

Tarihi Konuşması bitmek üzere iken Gazi Hazretleri oradakilere sordu:

Dil işlerini düşünecek zaman da gelmiştir. Ne dersiniz? ...

Öyle ise Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti gibi bir de ona kardeş bir dil cemiyeti kuralım. Adı Türk Dili Tetkik Cemiyeti olsun! Buyurdular. Yeni cemiyetin ne gibi işlerle uğraşacağı görüşüldü. Sonunda Reisicumhur Hazretleri kendi eli ile şu resmi çizdi: (*Ülkü*, 2.c., Eylül 1933).

Yapılan İkinci Türk Dil Kurultayı'nda Lûgat-İstilah Kolunun ikiye ayrılması önerilmiş ve kabul gören bu öneri üzerine biri Lûgat Kolu ötekisi İstilah

479 - 502

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağâh Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Türk Dili ve Yabancı Sözlere Karşılıklar

26 TEM 2010

ÂDEM TERZİ

Dergi çıkıyor...

İlki 1932'de gerçekleştirilen dil kurultayları, Türk dili için önemli dönüm noktalarıdır. Bu kurultaylarda dilin gelişmesi ve özleşmesi adına önemli kararlar alınmış ve birçoğu hemen uygulamaya konulmuştur. Bu kararlardan biri de Türk Dil Kurumunun amacı doğrultusunda haftalık veya aylık bir dergidir.

Derginin içeriği 1945 yılında gerçekleştirilen 5. Türk Dil Kurultayı'nda sunulan önergede "Derginin ereği arı Türkçeyi yaymak olacaktır. Bunun için elden geldiği kadar arı Türkçe ile yazılmış şiirler, hikâyeler, denemeler, başka dillerden çevirmeler verecektir. Derginin bir başka bölümünde eski metinler üzerinde yapılmış incelemeler, irdelemeler bulunacaktır. Üçüncü bölüm dil üzerinde tartışmalara ayrılacak, bu arada basında dil üzerine çıkan yazıların özeti ile gereken cevapları verilecektir." biçiminde belirlenir. Türk Dil Kurumunun bu içeriğe sahip bir dergi yayımlaması konusu 6. Türk Dil Kurultayı'nda da karara bağlanmıştır.

Kurultaylarda alınan bu kararlar doğrultusunda yayın hayatına başlayan *Türk Dili Aylık Fikir ve Edebiyat Dergisi*'nin amacı ilk sayıda şöyle verilir: "Bugünkü türkçe ile neyi söyleyebiliyor, neyi söyleyemiyoruz? Ele alınacak asıl konu budur. Bunu bize bildirecek olan güntümüzün edebiyatı, yazılarıdır. Bu dergi bunun için, bugünün türkçesini, daha doğrusu Türkçelerini göstermek için çıkıyor. Bir çığırın, bir görüşün dergisi değil, türkçeyi sevenlerin, türkçe için çalışmak isteyenlerin dergisidir." (T. D. 1951a: 1) Yazının sonunda da "Bu dergiyi türkçeyi seven, türkçeye inanan, Türkçe için çalışmak isteyen bütün yazarlarımıza açıktır." daveti yapılır.

Bu davete ilk icabet edenlerden Nurullah Ataç, derginin çıkışından duyduğu sevinci ilk sayıda *Kavuşma* başlıklı yazısındaki "Sevincimi, önce sevincimi söyleyeyim size, yitrek dolusu sevincimi. Kavuştum, iki yıla yakın bir ayrılıktan sonra gene kavuştum öz-türkçeye. (...) Türk Dil Kurumu bu dergiyi çıkardı da ben gene kavuştum öz-türkçeye." (Ataç 1951: 23, 24) ifadeleriyle dile getirir.

Aynı yazıda Ataç, öz Türkçeden neden ayrı kaldığını da açıklamaktadır: "İki yıldır neden bırakmıştım? Yazı yazdığım güncelerde öz-türkçe yazılar is-

507-542

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağâh Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisi ve Deneme Türü

DR. YASEMİN DİNÇ KURT

İnsanı doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilendiren herhangi bir konuda, ele alınan düşünceyi, kesin hükümler vererek değerlendirmeden, kesin sonuçlara varmadan; yazarın şahsi düşünce ve duygularını, samimiyetle ve kendisiyle söyleşi tarzında ifade ettiği yazılara deneme denir.

İlk örneklerinde ayrı bir tür olarak değerlendirilemeyen, çoğu kez diğer türlerle bağlantılarının olduğu düşünülen deneme türü, zamanla kendi ölçü ve sınırlarını ortaya koymuş, bağımsız bir tür hâlini almıştır. Fikir yazısı olması özelliği ile de dikkat çeken bu edebî türün Montaigne'den beri var olan örneklerinde diğer türlerden farklı olarak konu sınırlamasının olmadığı görülür. Edebî tür olarak içten ve samimi bir üslupla yazılan denemelerde yazarın deneyim ve birikimleriyle okuyucuya zevk vermesi esastır. Bununla birlikte asıl amacı öğretme olmamasına rağmen denemenin öğretici bir tarafı da vardır.

Yazar, düşünce ve duygularını, dünya görüşü ve bakış açısındaki çeşitliliği ile üslubundaki etkileyciliği ve canlılığı örererek okuyucuya aktarırken önemli ayrıcalığı bu güçlü bakış açısı ve deneyimleridir. Kesin sonuçlara varmadan yazısını tamamlayan yazar, okuyucunun daha ileri düzeyde düşünmesini sağlarken yeniliklere açık olmayı da başarır.

Merkeze insanı alarak insan ve insanı ilgilendiren her türlü konuyu malzeme edinen deneme, okuma zevki aşılacak ve bakış açısı geliştirmek noktasında önemli olduğu kadar, gerçeklerden hareket etmesi, okuru düşündürmesi, kültür ve sanat alanlarında yenilikleri haber vermesi, insanın toplumla bağlantısını kurması gibi özellikleriyle geniş bir okur kitlesine hitap eder.

Türk edebiyatında bugünkü anlamıyla deneme türü, diğer pek çok tür gibi Tanzimat'tan sonra görülmeye başlar. Takip eden dönemlerde gelişerek devam eden bu tür, *Türk Dili* dergisiyle kendisine yeni, sağlam bir yer bulur.

Ekim 1951'den bugüne birçok edebî türü ve değerli sanat, bilim ve devlet adamını konuk ederek okurlarıyla buluşturan *Türk Dili* dergisi, dil ve edebiyat dünyasındaki saygınlığını korurken yeni ufuklara da her zaman bir kapı

557-562

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzeltili Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası http://tdk.org.tr
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

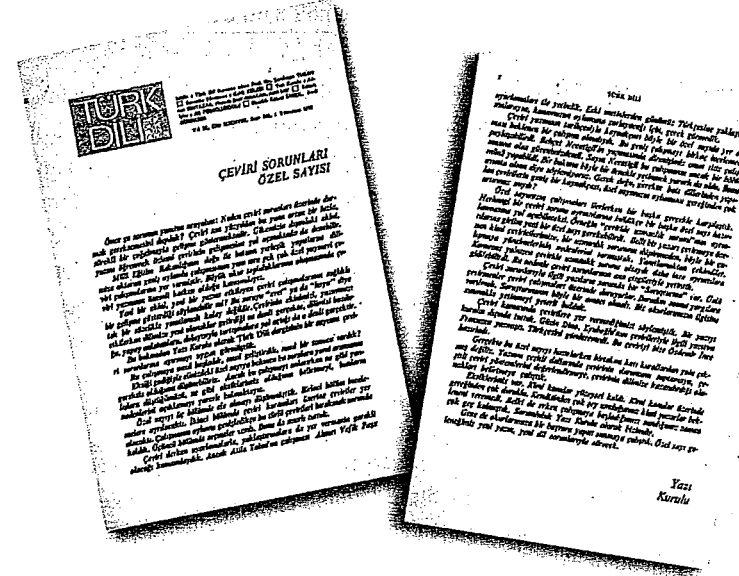
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Bircilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rifka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisinde Çevirinin Serüveni

DR. AYŞE DEMİR

26 TEM 2010

729-752

Türk Dili dergisi akademik sorumluluklar üstlenen bir yayın organı olmasının yanında kültür hayatında da izler bırakan bir dergidir. Çeviriler ise bu gayretin boyutunun sadece Türk kültürüyle sınırlı tutulmadığının en önemli göstergesidir. Bir medeniyeti ve edebî birikimi tanımanın, kucaklamanın en işlevsel yollarından biri olan çeviri faaliyetine geçen yıllar süresince büyük önem verildiği rahatlıkla tespit edilebilir. Öncelikle temasta bulunulan edebiyatlar olmak üzere Türk okurlarına farklı edebiyatları da tanıtmaya gayretinde olan çevirmenler yıllar süresince çeviri faaliyetini devam ettirmişlerdir. Bu durum farklı düşüncü ve algılayış biçimlerini tanımanın yanı sıra telif eserlerin de meydana getirilmesine hizmet etmiştir.

Türk Dili dergisinde yer alan çevirilerin bu yönden bakıldığında edebî eser ağırlıklı olduğu söylenebilir. Çoğunlukla Avrupa edebiyatlarından yapılan çevirilerde şiir en çok rağbet gösterilen edebî tür olarak karşımıza çıkar. Sayfa-

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C. Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağâh Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

26 TEM 2010

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisinin Türk Öykücülüğündeki Yeri

PROF. DR. ÂBİDE DOĞAN

Türk Dili dergisinin sayfalarında en çok yer alan tür şiir olmakla beraber, onu hemen öykü izler. Çünkü öykü kısa metindir ve bu yüzden de romana göre dergide yayımlanmak için daha şanslı bir türdür. Ancak dergide öykünün yanı sıra romancılıkta ün kazanmış, aynı zamanda da iyi bir öykü yazarı olan, hatta öyküyü romana geçmekte bir basamak olarak kullanmış bazı yazarlarımızın romanlarından alıntılara da yer verilmiştir.¹

Türk Dili dergisinin Ekim 1951'deki ilk sayısından Ocak-Şubat 2010'daki sayısına kadar geçen elli yıla yaklaşan sürede aşağı yukarı altı yüz yetmiş iki öykü yayımlandığı tespit edilmiştir. Bu durumu şöyle gösterelim:²

1951-1961 yılları arasında 125; 1961-1971 yılları arasında 139; 1971-1981 yılları arasında 153; 1982-1991 yılları arasında 47; 1992'de 5; 1993'te 10; 1994'te 5; 1995'te 10; 1996'da 7; 1997'de 14; 1998'de 19; 1999'da 14; 2000'de 15; 2001'de 20; 2002'de 18; 2003'te 9; 2004'te 12; 2005'te (yok); 2006'da 7; 2007'de 6; 2008'de 27, (Eylül 2008'de yok); 2009'da 6, (Ocak-Şubat 2009'da yok); 2010'da 4 (Ocak-Şubat).

Tablodan da anlaşılacağı üzere, en çok öykü 1971-1981 yılları arasındaki on yıllık sürede yayımlanmıştır. Tek tek yıllara bakıldığında ise en verimli yıl yirmi öykü ile 2001'dir.

Derginin okur kadrosu öğrencilerle öğretmenler başta olmak üzere her

¹ Dergi ilk on üç yıl sadece öykü yayımlarken, 154. sayıdan (1964) itibaren Mehmet Rauf ve Halit Ziya'nın meşhur romanlarından (*Eylül ve Aşk-ı Memnu*) alıntılarla sayfalarını süslemeye başlar. 1976 roman alıntılarının en çok yapıldığı yıldır. Dergi sayfalarında şu isimler ve eserleri görülmüştür: Aka Gündüz (*Dikmen Yıldızı*), Halide Edip (*Ateşten Gömlek*, *Vurun Kalpeye*), Talip Apaydın (*Toz Dumanı İçinde*) Coşkun Zebircet (*Haçın*), Reşat Nuri (*Yeşil Gece*), Atilla İlhan (*Bıçağın Ucu*, *Sırtlan Payı*), Yakup Kadri (*Ankara*, *Yaban*, *Sodom ve Gomora*), Kemal Tahir (*Yorgun Savaşçı*, *Esir Şehrin İnsanları*), Samim Kocagöz (*Doludizgin*, *Kalpaktılar*), Midhat Cemal (*Üç İstanbul*), Peyami Safa (*Biz İnsanlar*), Ahmet Hamdi Tanpınar (*Salmenin Dışındakiler*), İlhan Tarus (*Var Olmak*, *Hükümet Meydanı*), Tanık Buğra (*Küçük Ağa*), Reşat Enis (*Despot*), Erol Toy (*Acıkınca*), Yahya Akengin (*Yaralı Dağlar*).

² Veriler Türk Dili dergisi dizini ve TDK'nin Genel Ağ sayfasından alınmıştır.

793-800

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Haluk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzcüncü Sayısına <i>Türk Dili</i>	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Erçilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfkı Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, <i>Türk Dili</i> Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji) Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, <i>Türk Dili</i> Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu Bilimsel Tartışma Tipleri ve *Türk Dili* Dergisinde Dil Tartışmaları

PROF. DR. GÜRER GÜLSEVİN

Türk Dili dergisi, 1951 yılındaki ilk sayısının yayınlanışından bugüne kadar pek çok yönden Türkçenin gelişmesine, zenginleşmesine aracı oldu. Güzel öyküler, güzel şiirler bu dergide okuyucusuna kavuştu. Yabancı kelimelere karşılık olarak önerilen yeni Türkçe sözler, bu dergide görücüye çıktı; en önce bu derginin yazarlarınca cümleler içine yerleştirildi.

Bu dergi, sadece Türkçenin zenginleşmesine, özleşmesine yardımcı olmakla kalmadı, dil bilgisi konularının da yeni yaklaşımlarla değerlendirildiği bir ortam oluşturdu. Bilginler, kendi alanları ile ilgili bilimsel tespitlerini bu dergide yayımladılar. Birbirlerinin bilimsel görüşlerini bu dergide eleştirdiler.

700. sayısı şu anda elinizde olan *Türk Dili* dergisi, Türkçenin çok değişik konuları üzerinde bir tartışma ortamı sağlayarak "okul" görevini de üstlendi. Birçok konuda eğitilmemizin, bilgilendirilmemizin ocağı hâline gelen *Türk Dili* dergisindeki "tartışma" yazılarına baktığımızda ne denli önemli bir görevi de layıkıyla yerine getirmiş olduğunu görüyoruz. Bu yüzden, derginin üstlendiği bu hizmeti kısaca değerlendirmek istiyorum.

"Tartışma" *Güncel Türkçe Sözlük*'te şöyle tanımlanıyor: 1. Birbirine karşı düşünceleri karşılıklı savunma. 2. Karşılıklı ağır sözler söyleyerek yapılan çekişme, atışma, ağız dalaşı, dil dalaşı, dil kavgası, ağız kavgası, münakaşa. 3. Bir sorun üzerine sözle veya yazılı olarak karşılıklı, bazen de sertçe savunma. Bu kelimenin bazı anlamları için yabancı bir söz olarak polemik de kullanılır. Bu kelime için de *Güncel Türkçe Sözlük*'te şu anlamlar verilir: 1. Söz dalaşı. 2. edebiyatta: Kalem kavgası.

Yazılı metinler hâline gelmiş tartışmaların niteliği, sözlüklerdeki anlamlarından daha geniş bir görünüm sergilemektedir. Bazı tartışmalarda okuyucu bilimsel tartışmayı bilimsel ve edebî bir üsluptan okur, bazılarında ise en doğru görüş ve tespitlerin bile söyleniş şekli okuyucuya eziyet gibi gelir. Bir tartışmaya girilmişse herkesin aynı ölçüde serinkanlı ve ağırbaşlı olması elbette beklenemez. Ama, tartışmanın üçüncü kişilerce izlenmesinde tarafların üslubu taraftar kazanmaya da yarar. Üslup, söylenen ve savunulan görüşlerin doğru

841-853

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XCVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C. Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırnı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dili Dergisinde Eleştiriler ve Değerlendirmeler

YRD. DOÇ. DR. AHMET DEMİR

İlk sayısı Ekim 1951'de yayınlanan *Türk Dili* dergisi, yayın hayatı boyunca okuyucuya eleştiriler/değerlendirmeler bakımından zengin bir birikim sunarken özellikle tükemizde edebiyat alanında eleştiriler/değerlendirmeler; edebiyatın/sanatın çeşitli konularını tartışmaya açmış, hâlihazırda tartışılan konulara yeni bakış açıları getirmiş, Türk ve dünya edebiyatının sorunlarına çözüm önerileri sunmuştur. Ayrıca dergide yayımlanan eleştiri ve değerlendirme yazıları, okuyucuda zengin bir edebiyat, sanat, kültür birikimi oluştururken, okuma zevkinin oluşmasına, gelişmesine de yardımcı olmuştur.

Türk Dili dergisinde eleştiriler ve değerlendirmeler bağlamında eleştiri özel sayıları, yayınlar üzerine eleştiriler/değerlendirmeler ve edebiyatın/sanatın çeşitli konuları üzerine eleştiriler/değerlendirmeler yer almaktadır.

Türk Dili Eleştiri Özel Sayıları

Türk Dili, iki eleştiri özel sayısı yayınlamıştır. *Türk Dili'nin Eleştiri Özel Sayısı-I* Temmuz 1963'te, 142. sayı, *Eleştiri Özel Sayısı-II* ise Mart 1971'de 234. sayı olarak çıkarılmıştır.

Biri diğerinin devamı niteliğinde olan ve diğerini tamamlayan *Eleştiri Özel Sayısı-I* ve *Eleştiri Özel Sayısı-II*'de sayıların adından da anlaşılacağı üzere temel kavram 'eleştiri'dir. Her iki özel sayıda yer alan eleştiri/değerlendirme yazılarını şu konu başlıkları altında toplamak mümkündür:

- Eleştiri ve eleştirmen kavramına odaklanan yazılar,
- Eleştiri kuramları ve eleştirel yaklaşım tarzlarını ele alan yazılar,
- Eleştirinin tür olarak dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişimini ele

867-886

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırn Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil'i'nin Sayfalarında Anılar

26 TEM 2010

DR. SERDAR ODACI

kan zamanın anlamlandırıldığı yazılardır belki de anılar. Çoğunlukla toplum tarafından tanınmış kişilerin şahit oldukları ya da biz-zat yaşadıkları olayları bilgi ve gözlemlerinin eşliğinde dile getirdikleri, kaleme aldıkları yazılardır.

Anılar, elbette diğer edebî türler kadar önemlidir. Önemli veya tanınmış siyasetçi, bilim adamı, iş adamı, gazeteci veya sanatçılar gibi toplumun ortak beğenisini, takdirini kazanmış kişilerin olaylar, süreçler karşısında duruşları, hissettikleri; olayları, süreçleri nasıl gördükleri, nasıl değerlendirdikleri her toplumda dikkatle ve ilgiyle karşılanmaktadır. Anı; seyahatname, sefaretname, günlük, otobiyografi ve tarihin içerisinde bulunabilmekle birlikte anıyı bu türlerle karıştırmamak gerekir. Anıları günlükten ayıran yaşananlar ve şahit olunanların çok sonra kaleme alınmasıdır.

Anılarda, anlatılanlar doğrudan doğruya tarih midir? Anı yazarları bir tarihçi duruşuyla mı yaklaşırlar gördüklerine, yaşadıklarına? Bu sorulara verilecek cevap geçmişin, birinci kişinin ağzından kişisel yargılar ve yorumlarla verildiği şekilde olacaktır. Anılar bir seçme sürecinin mahsulü olarak da görülebilir. Kişi unutulmasını istemediği gerçekleri satırlara döker. Ancak burada bir tarihçi titizliği göstermez.

Yaygın bir tür olan anının ilk örnekleri Eski Yunanda karşımıza çıkar: Xenophon'un *Anabasis* adlı eseri. İlerleyen dönemlerde anılar pek çok yazar tarafından kaleme alınmıştır.

Türk edebiyatında anıların ya kitap halinde ya da gazete ve dergilerin sayfalarında yer aldığını görmekteyiz. Gazete ve dergiler özellikle tefrika niteliğinde günümüzde de anılara zaman zaman sütun ayırmaktadır.

Türk Dili Kurumunun 1951'den geleceğe yayın hayatına başlayan dergisi *Türk Dili*, Türk dili ve edebiyatına katkısını sürdürürken anılara da sayfalar ayırmıştır. O tarihten bugüne derginin çeşitli sayılarında yüze yakın anı yayınlanmıştır. Anıların yanı sıra anıları içeren anılaşlar ve söyleşiler de dikkatimizi çekmektedir.

891-834

TÜRK DİLİ

Dil ve Edebiyat Dergisi Cilt: XXVIII Sayı: 700 Nisan 2010

Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü Türk Dil Kurumu adına
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın

Yayına Hazırlık / Tasarım / Düzelti Ayda Ertüm / Elif Sevindik Karakuş
Yayın Türü Aylık dergi

Yönetim Yeri Atatürk Bulvarı 217, 06680
Kavaklıdere / ANKARA
Telefon Yazı İşleri (312) 427 28 79
Abone (312) 428 61 00 / 109
Belgegeçer (312) 467 40 71
Genel Ağ Sayfası <http://tdk.org.tr>
E-Posta turkdili@tdk.org.tr

Baskı Öncü Basım Yayım Ltd. Şti.
Kazım Karabekir Cad. 85/2, İskitler / ANKARA
Basımevi Sorumlu Müdürü Yusuf C Avan
Basımevi Telefonu (312) 384 31 20
Basım Yeri ve Tarihi Ankara, 1 Mayıs 2010

ISSN-1300-2155

İÇİNDEKİLER

Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Sunuş	292
Prof. Dr. Şükrü Halûk Akalın, Bir Tarih: Birinci Sayısından Yedi Yüzüncü Sayısına Türk Dili	296
Prof. Dr. Melek Özyetgin, Türk Dili Dergisinde Atatürk	323
Burçak Okkalı, Ağah Sırrı Levend	333
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Hasan Eren	339
Ali İlgin, Ahmet Bican Ercilasun	347
Beyza Gültekin, Ömer Asım Aksoy	353
Doç. Dr. Musa Çifci, Falih Rıfka Atay	359
Cemil Ekiyor, İbrahim Necmi Dilmen	367
Doç. Dr. Paşa Yavuzarslan, Besim Atalay	375
Prof. Dr. Mustafa Argunşah, Türk Dili Dergisinde Köken Bilgisi (Etimoloji)	
Çalışmalarına Genel Bir Bakış	383
Dr. Hakan Özdemir, Vecihe Hatiboğlu	399
Yrd. Doç. Dr. Sema Aslan-Demir, Türk Dili Dergisindeki Dil Bilimi Yazıları	
Üzerine Bir Değerlendirme	407
Bilge Gökter, Tahir Nejat Gencan	417
Prof. Dr. Nevzat Özkan, Agop Dilâçar	421
Hatice Yazıcı Malkoç, Zeynep Korkmaz	425
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Enver Naci Gökşen	433
Doç. Dr. Mustafa Sarı, Haydar Ediskun	441
Prof. Dr. Hamza Zülfiyar, Mustafa Canpolat	447
Prof. Dr. Nurettin Demir, Türk Dili Dergisi ve Söz Dizimi Yazıları	453

Türk Dil Kurumu

Türk Dili Dergisinde Yayımlanan Mektuplar Üzerine

PROF. DR. HÜLYA ARGUNŞAH

28 TEM 2010

Türk Dili dergisi dil alanında olduğu gibi edebiyat alanında da uzun soluklu bir dergi olma özelliğini sürdürmektedir. Biz bu çalışmada dergide yayımlanan mektup, mektupla ilgili yazı ve kitaplaştırılmış mektuplarla ilgili tanıtma yazıları üzerinde duracağız. Taramayla tespitlerimize göre bunların sayısı 368'dir. Derginin yayın hayatı boyunca mektuba verdiği yerden söz edince doğal olarak bir emek ürünü olduğu hemen fark edilen ve oldukça hacimli olan *Türk Dili* 'Mektup Özel Sayısı'ndan bahsetmeden geçilemez. Bütün diğer süreli yayınlarda olduğu gibi *Türk Dili* dergisinin de özel sayıları son derecede önemlidir. Roman, hikâye, çeviri, anı, gezi yazıları gibi türleri veya 'Türk Romanında Kurtuluş Savaşı' gibi temaları esas alarak hazırlanan bu özel sayılar, kütüphane ve arşivlerde her zaman başköşede yerlerini almış, daima başvuru kaynağı olma özelliğini korumuş ve bu sebeple de sonraki yıllarda bazılarının yeni baskıları yapılmıştır.

1974 Temmuz'unda ve 274 numaralı dergi olarak yayımlanan *Türk Dili* 'Mektup Özel Sayısı', 616 sayfalık oldukça zengin içerikli bir dergidir. 1952-2009 yılları arasında *Türk Dili* dergisinde yayımlanan 368 adet mektubun 178'i bu özel sayıda yer almıştır. Bu rakam bile *Türk Dili* 'Mektup Özel Sayısı'nın ne kadar önemli ve hacimli olduğunu göstermektedir. Üstelik özel sayı dışındaki dergilerde yer alan mektuplar sadece TDK'nin oluşturduğu gündemle ilgiliyken, bu sayıda yer alan mektuplar edebî, tarihî hatta siyasi fakat mektup türü için önemli olan, seçilmiş mektuplardır. Bu mektuplar okuyucusuna sadece geçmişle ilgili tarihî ya da siyasi birikim aktarmakla kalmaz; insan, sanat, edebiyat ve hayat hakkında bir felsefeyi de taşırlar.

945 - 364

TÜRK DİLİ

YAYIN KURUMU
T.C. DİL VE EDEBİYAT DERGİSİ

Bu sayıya "Mektup Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır. Bu tür yazılar dergide, diğer tüm yayımlanmış yazılardan ve kitaplarındaki yazılardan önce yer almaktadır.

"MEKTUP ÖZEL SAYISI" ÜZERİNE

Bu sayıya "Mektup Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır. Bu tür yazılar dergide, diğer tüm yayımlanmış yazılardan ve kitaplarındaki yazılardan önce yer almaktadır.

Bu sayıya "Mektup Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır. Bu tür yazılar dergide, diğer tüm yayımlanmış yazılardan ve kitaplarındaki yazılardan önce yer almaktadır.

Bu sayıya "Mektup Özel Sayısı" olarak yayımlanmıştır. Bu tür yazılar dergide, diğer tüm yayımlanmış yazılardan ve kitaplarındaki yazılardan önce yer almaktadır.

1964 OLAĞANÜSTÜ KURULTAYINA SUNULAN

TÜRK DİL KURUMU TÜZÜĞÜ TASARISI

- X. Kurultay Tüzük Komisyonu Raporu
- Yürürlükte olan Tüzük
- X. Kurultay'a sunulan Yönetim Kurulu Tasarısı
- X. Kurultay Tüzük Komisyonu Tasarısı

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ . 1964